

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SİİRT'İN KURTALAN İLÇESİNDE
SPOR YAPAN VE YAPMAYAN
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Engin BAŞAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Aykut AYSAN

DİYARBAKIR- 2019

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SİİRT'İN KURTALAN İLÇESİNDE
SPOR YAPAN VE YAPMAYAN
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Engin BAŞAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Aykut AYSAN

DİYARBAKIR- 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ONAY

Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Engin BAŞAR'ın hazırladığı '**Siirt'in Kurtalan İlçesinde Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi**' başlıklı tez Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca kapsam ve bilimsel kalite yönünden değerlendirilerek Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: .../.../20..

Danışman _____

Jüri Üyeleri

İmza

Jüri Başkanı _____

Üye _____

Üye _____

Üye _____

Üye _____

Bu tez Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../20.. tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Hakkı Murat BİLGİN
Dicle Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve tezimi Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu standartlarına uygun bir şekilde hazırladığımı beyan ederim.

01/06/2019

Öğrencinin Adı ve Soyadı

Engin BAŞAR

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca her anlamda yardımını, bilimsel katkılarını ve tecrübelerini hiçbir zaman esirgemeyen, bilgi ve deneyimleriyle bana kazandırdığı mesleki becerilerinin yanı sıra bana daima örnek olan, tüm içtenliğiyle her zaman yanımda olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi **Hasan Aykut AYSAN'a** teşekkür ederim.

Her zaman bana inanıp ve hep yanımda olan biricik eşim **Feryat BAŞAR'a** ve eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen **Anneme, Babama** ve **kardeşlerime** teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar.....	iv
1. ÖZET.....	1
1.1 Türkçe Özet.....	1
1.2 Abstract.....	2
2. GİRİŞ	3
2.1 Çalışmanın Amacı	3
2.2 Problemler	4
2.3 Hipotezler	5
2.4 Sınırlılıklar.....	6
2.5 Sayıtlılar	6
3. GENEL BİLGİLER.....	7
3.1 Saldırganlık Kavramının Tanımı.....	8
3.2 Saldırganlık Kuramları	9
3.2.1 Biyolojik Kuram.....	9
3.2.2 Psikanalitik Kuram	10
3.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı	10
3.2.4 Bilişsel Kuram.....	11
3.3 Saldırganlık Çeşitleri	12
3.4 Ergenlik Dönemi ve Saldırganlık	13
3.5 Saldırganlığı Etkileyen Faktörler	14
4. MATERYAL ve YÖNTEM.....	16
4.1 Araştırma Modeli	16
4.2 Araştırmanın Evren ve Örnekleme	16
4.3 Veri Toplama Araçları.....	16
4.3.1 Saldırganlık ölçeği.....	16
4.4 İstatistiksel Yöntem.....	17
5. BULGULAR	18
6. TARTIŞMA	30
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	34
7.1 Sonuç.....	34
7.2 Öneriler.....	35
8. KAYNAKLAR	37
9. EKLER.....	43
10. ÖZGEÇMİŞ.....	49
11. ORJİNALLİK RAPORU.....	50

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 5.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	<u>18</u>
Tablo 5.2. Saldırıcılık Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Analizi	<u>19</u>
Tablo 5.3. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Test	<u>20</u>
Tablo 5.4. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları.....	<u>21</u>
Tablo 5.5. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Gelir Durumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları.....	<u>22</u>
Tablo 5.6. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Eğitim Aldığı Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları.....	<u>23</u>
Tablo 5.7. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aile Tutumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları.....	<u>24</u>
Tablo 5.8. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Yaşama Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	<u>25</u>
Tablo 5.9. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Yaşama Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.....	<u>25</u>
Tablo 5.10. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sigara Kullanma Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	<u>26</u>
Tablo 5.11. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Alkol Kullanma Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	<u>26</u>
Tablo 5.12. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Spor Yapma Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	<u>27</u>
Tablo 5.13. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Hangi Spor Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları ...	<u>28</u>
Tablo 5.14. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Haftalık Spor Yapma Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları	<u>29</u>

Siirt'in Kurtalan İlçesinde Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi

Engin BAŞAR

Danışman: Hasan Aykut AYSAN
Ana Bilim Dalı: Beden Eğitimi ve Spor

1.1 ÖZET

Amaç

Saldırganlık uzun yıllar boyunca araştırmacıların tercih ettiği bir konu haline gelmiştir. Saldırganlık düzeyinin birden fazla etkenden etkileneceği bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış bir sonuçtur. Araştırmamızın ana amacı; Siirt'in Kurtalan ilçesinde spor yapan ve yapmayan erkek öğrencilerin farklı değişkenlere göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem:

Araştırmanın örneklemini Siirt'in Kurtalan ilçesinde eğitim alan spor yapan (n=75) ve yapmayan (n=75) olmak üzere toplam 150 erkek lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları, araştırmacılar tarafından katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu ve Türkçe uyarlaması Demirtaş Madran (2012) tarafından yapılan Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)'dir. Araştırmada elde edilen verilerin normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi ile yapılmış ve verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem t-Testi ve Tek Yönlü ANOVA testi uygulanmıştır.

Bulgular:

Yapılan analizler sonucunda; katılımcıların saldırganlık ölçeği ve alt boyutlarına verdiği cevaplardan elde edilen puanlar ile yaş, aile yapısı, gelir durumu, öğrenim aldığı lise, aile tutumları, anne yaşama durumları, baba yaşama durumları, sigara kullanma, alkol kullanma değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Spor yapma durumlarında tüm alt boyutlarda anlamlı fark tespit edilirken, spor türlerine ve spor yapma sürelerine göre ise fiziksel saldırganlık alt boyutu, öfke alt boyutu ve saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı fark elde edilmiştir ($p<0,05$).

Sonuç

Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde lise öğrencilerinin spor yapma durumlarının saldırganlık düzeyleri üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Siirt Kurtalan, Psikoloji, Saldırganlık, Spor, Lise

An Investigation Of High School Students In Siirt(Kurtalan) Participating And Nonparticipating Sports On Aggression Levels

BAŞAR Engin

**Adviser of Thesis: AYSAN Hasan Aykut
Department: Physical Education and Sport**

1.2 ABSTRACT

Aim:

Aggression has become a subject of choice for researchers for many years. It has been proven by scientific research that the level of aggression will be affected by more than one factor. The aim of this study; investigate the aggression levels of male students who do sports in Kurtalan district of Siirt according to different variables.

Material and Method:

The sample of the study consisted of 150 male high school students (N = 75) and non-qualified (n = 75) who were trained in Kurtalan district of Siirt. The data collection tools of the study were the Buss-Perry Aggression Scale (BPSÖ) conducted by Demirtaş Madran (2012) and the Personal Information Form which was prepared by the researchers to determine the demographic characteristics of the participants. The data were obtained by Kolmogorov-Smirnov test and the data were distributed normally. Independent samples t-test and one-way ANOVA test were used for data analysis.

Results:

The analysis result; no significant difference was found between the scores obtained from the responses of the participants to the aggression scale and sub-dimensions and age, family structure, income status, which high school, family attitudes, maternal living status, father living status, smoking, alcohol use variables ($p > 0,05$). While there was a significant difference in all sub-dimensions in sports situations, there was a significant difference in physical aggression sub-dimension, anger sub-dimension and aggression general scale scores according to sport types and duration of sports ($p < 0,05$).

Conclusion:

When the results obtained are evaluated, it can be considered that high school students' sporting status has a significant effect on their aggression levels.

Key Words: Siirt kurtalan, Psychology, Aggression, Sport, High School

2. GİRİŞ

2.1 Çalışmanın Amacı

Saldırganlık hala günümüzde araştırmacıların çokça çalışma konusu olan bir kavramdır. Bireylerin sahip olduğu saldırgan davranışların nedenleri olarak, aile yapısı, sosyal çevre, yetiştirme tarzlarımız, ailenin ekonomik durumu, sosyo ekonomik şartlar ve sosyal faaliyetler gibi etkenlerden oluşabilmektedir.

Saldırganlık uzun yıllar boyunca araştırmacıların tercih ettiği bir konu haline gelmiştir. Saldırganlık düzeyinin birden fazla etkenden etkileneceği bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış bir sonuçtur. Araştırmamızın amacı; Siirt'in Kurtalan il çesinde spor yapan ve yapmayan erkek lise öğrencilerinin farklı değişkenlere göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesidir.

Spor yapmanın bireylerin fiziksel gelişiminin yanı sıra psikolojik olarak da iyi olacakları göz önünde bulundurularak, öğrencilerin spora yönlendirilmeleri saldırganlık düzeylerinde olumlu etki yaratması açısından önemli görölmektedir.

2.2 Problemler

- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin yaş değişkeni ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin gelir durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin eğitim aldıkları lise türü ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin aile tutumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin anne yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin baba yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin sigara kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin alkol kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Öğrencilerin spor yapma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Öğrencilerin yaptığı spor türleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Öğrencilerin haftalık spor yapma süreleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

2.3 Hipotezler

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin yaş değişkeni ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin yaş değişkeni ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin gelir durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin gelir durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin eğitim aldıkları lise türü ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin eğitim aldıkları lise türü ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin aile tutumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin aile tutumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin anne yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin anne yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin baba yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin baba yaşama durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin sigara kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin sigara kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin alkol kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin alkol kullanma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Öğrencilerin spor yapma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Öğrencilerin spor yapma durumları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Öğrencilerin yaptığı spor türleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Öğrencilerin yaptığı spor türleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H₀: Öğrencilerin haftalık spor yapma süreleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Öğrencilerin haftalık spor yapma süreleri ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

2.4 Sınırlılıklar

- Araştırmanın örneklemini 2019 yılında Siirt'in Kurtalan ilçesinde farklı liselerde eğitim alan 150 erkek lise öğrencisi ile sınırlıdır.
- Zaman açısından 2019 yılında toplanan veriler ile sınırlıdır.
- Ölçme araçları açısından, sporcuların her birinin bireysel olarak dolduracağı “Kişisel Bilgi Formu” ve “Saldırganlık Ölçeği” ile sınırlıdır.

2.5 Sayıtlar

“Kişisel Bilgi Formu” ve “Saldırganlık Ölçeği” Siirt'in Kurtalan ilçesinde eğitim alan örneklem grubunu oluşturan katılımcılar tarafından özenle ve önemseyerek kişisel düşüncelerini tam anlamıyla yansıtarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

3. GENEL BİLGİLER

Saldırganlık geçmiş zamanlardan üzerinde çok çalışılmış hala günümüzde araştırmacıların çokça çalışma konusu olan bir kavramdır. Alan yazısı incelendiğinde; bireylerin sahip olduğu saldırgan davranışları betimlemede, aileden alınan genetik yapı, sosyal çevremizde içinde bulunduğumuz insanlarla ilişkilerimiz, yetiştirme tarzlarımız, anne ve babanın çalışıp çalışmama durumları, sahip olunan kardeş sayısı ve kardeşler arası ilişkiler, kronik hastalıklara sahip olma durumu, teknolojiye elde edilen gelişmeler, sosyoekonomik şartlar ve sosyal hayat ile saldırganlık üzerine yapılan pek çok çalışma olduğu belirlenmiştir (1).

Literatür taraması sonucunda bireylerin saldırgan davranışa tek bir sebepten dolayı sahip olmadıkları, birden fazla sebebin saldırgan davranışı yarattığı tespit edilmiştir. Teknolojik alandaki gelişmeler hayat şartlarını giderek zor hale getirmesinden dolayı yalnız çalışma hayatında değil, erken yaşlardan itibaren bireyler zorlaşan hayat şartlarına maruz kalmaktadırlar. Bu hayat şartlarındaki farklılıklar bireylerin psikolojik durumlarına dolayısıyla davranışlarına etki ettiği düşünülebilir. Davranışların saldırgan grubuna girip girmemesi, yapıldığı toplumun değerleri, kültürü, davranışın seviyesi gibi birçok etkenden etkilendiği ve kuramcılar tarafından farklı sınıflandırıldığı da belirtilmiştir (2).

Saldırgan davranışa günlük hayatımızda çoğumuzun maruz kaldığı, saldırgan davranışın amacının diğerini zarara uğratmak için yapıldığını belirten uzmanlar, davranışın saldırgan olup olmadığını yapılmaktaki amacıyla tespit edileceğini belirtmişlerdir. (3).

Günümüzde saldırgan davranış olarak belirtilen davranış grupları, olumsuzluk ve uygun olmayan kavram olarak nitelendirilir. Saldırgan davranışlar, şiddet düzeyi yüksek ve nazik olmayan davranışlar olarak gruplandırılır. Saldırgan olarak nitelendirilen davranışlarla ilgili toplumun genel düşüncesi kontrol edilmesi güç ve iyi olmayan davranış olarak görülür (4).

Bireylerin saldırgan davranış sergilemelerinin altında yatan sebep nedir sorusunun cevabı birey doğduğu günden itibaren eğitim ve öğrenme sürecinin içinde var olur. Kişiliğinin gelişmesinde ve şekillenmesinde eğitim hayatı, sahip olduğu

hayat şartlarının ve yaşam kalitesinin artmasında etki eden en önemli etkenlerden bir tanesidir şeklinde verilmiştir (5).

Eğitim hayatının devam etmesi ile beraber kendini mücadele içinde bulan insanın saldırganlık seviyesinde de artış meydana gelir. Özellikle lise eğitim dönemine denk gelen ve ergenlik dönemiyle beraber saldırganlığın da seviyesinin arttığı düşünülmektedir.

3.1 Saldırganlık Kavramının Tanımı

Saldırganlık kelimesinin kökeni “aggression” olan Latince’den dilimize geçmiş belirlenmiş bir tarafa doğru harekete geçme anlamı taşımaktadır. Üzerine doğru yürüme, tavır takınma, etkiye karşılık vermek gibi farklı anlamlar taşımaktadır (6). Saldırganlık duygusu, yalnız insanlarda değil hayvanlarda da doğuştan var olan ve yaşamı devam ettirmek için gerekli olan bir içgüdüdür. İnsan ve hayvandaki saldırganlık dürtüsünün farkı ise insan bu içgüdüün ü kendini korumak için sözlü veya hareketlerle sergiler (7).

Cox (1985)’göre ise saldırganlık 2’ye ayrılır bunlar; araçsal ve düşmanlık içeren saldırganlıktır. Düşman içeren saldırganlık; hedefte bulunan kişiden hoşnut olmama, ona karşı nefret duygusu hissetme, karşıdaki kişiye zarar verme, araçsal olan saldırganlık ise; bireylerin kendisini tehlikeden korumaya çalışmasında ya da ona zarar vermeyi hedeflemeyen davranış gruplarıdır (8).

Saldırganlık kavramı özünde kişilere ya da birey dışında kalan varlıklara isteyerek acı çektirmek için yapılan hareket davranışlarının tamamıdır (9). Bir başka tanıma göre saldırganlık; “diğer canlılara, nesnelere karşı rahatsızlık veren davranışlar” şeklinde tanımlanır (10).

Saldırgan davranış yönelimleri, hayatımız boyunca düzeyi değişse bile önemli bir konu olarak varlığını sürdürür. Saldırganlığı şiddet, yoğunluk açısından farklı kılan öfkeli tutum ve hareketler, bireylerin hem psikolojik hem de sosyolojik gelişmesinin karşılaşılabileceği büyük engellerden birisidir (11).

Dervent saldırganlığı; bireylerin kasten ve bilinçli bir şekilde, içinde bulunduğu sosyal çevresini zarara uğratmak, onları kontrol altında tutmak,

egemenliğe sahip olmak gibi fiziksel ve duygusal amaçları barındıran, düzenli, sürekli olan y önelimler olarak tanımlamıştır (8).

Saldırganlık duygusu içten gelen durum olmasının yanı sıra gözlemlenmesi mümkün değildir. Bireyler çok öfkelenildiğinde, çevresindekini incitmek istediği anların olması muhtemeldir fakat bu duygularını her zaman harekete geçirmezler. Bireyler hedeflerine ulaşmak isteyip ulaşmadığında veya planlarının normalden daha yavaş ilerlemesi durumunda saldırganlık durumuna bürünürler (12). Saldırganlık, bireylerin yaşlarına, eğitim seviyelerine, içinde buldukları ortama göre farklılık göstermektedir. Öfke ve saldırganlık hali bireylerin farklı durumlarda ortaya çıkardıkları duygu durumlarıdır (13).

3.2 Saldırganlık Kuramları

3.2.1 Biyolojik Kuram

Saldırganlık kuramlarından biyolojik kurama göre, sadece bireylerin değil hayvanların da merkezi sinir sistemlerinin, beyinlerinin belli bölgelerinin uyarılması ya da tahrip edilmesi saldırgan davranışlarının ortaya çıkmasına sebep olduğu bilimsel araştırmalarla tespit edilmiştir (14).

Biyolojik kuramcıların bireylerin saldırgan davranışları üzerine yaptıkları araştırmalarda, bireylerin beyin ve sinir sistemlerinin, soya çekimlerinin, sahip olduğu hormonlarının ve biyo-kimyasallarının etkilerini sorgulamışlardır. Yapılan bilimsel çalışmalarda beynin bazı bölgeleri ve bireyin sergilediği saldırgan hareketleri arasında ilişkiler tespit edilmiştir. Beynin ön frontal bölgesinin saldırganlıkla ilişkili olduğu ve derin beyin bölgelerinden hipotalamus, talamus gibi alt beyin bölgelerinde fren görevinde olduğu çalışmalarla desteklenmiştir (15). Saldırgan davranışların, şiddet eylemlerin ortaya çıkmasına sebep olan kaygı, korku, kızgınlık, öfke, kin ve nefret duyguları beyin kabuğunun alt tarafında bulunan, orta beyinde limbik sistemde bulunan kimyasal iletiler sebep olduğu tespit edilmiştir. 1904 yılında Elliot, merkezi sinir sisteminde, sinir hücrelerinin birbirleri arasındaki iletişimin, uyarılmış hücrelerden çıkan özel maddeler aracılığıyla sağlandığını ileri sürmüştür. Zamanla birlikte bu düşünce gelişme sağlamış, hayvanlarda çeşitli 250; insanlarda 70 civarında kimyasal iletiler olduğu belirlenmiştir (14).

İnsan ve hayvanların sergiledikleri tüm davranışlarının temelinde beyin ve merkezi sinir sisteminin yer aldığı bilgi, saldırgan davranışların kökeninde beyinde bulunan yapılarla veya maddelerle alakalı olabileceği düşüncesini gündeme getirmiştir (16). Erkek bireylerin kadın bireylere nazaran daha saldırgan davranış sergiledikleri yapılan bazı araştırmalarla tespit edilmiştir (17). Kromozom etkilerini içeren bilimsel araştırmalarda, öncelikli olarak X ve Y kromozomlarında anormalliklerin belirlenmesi, özellikle 47-XY sendromundaki anormalliklerin üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmalarda sendroma sahip bireylerin uzun boya sahip olduğu, ortalama zeka seviyesinin altında oldukları, tutuklanmış veya cezaevine girmiş bireylerin oluşturdukları tespit edilmiştir (18).

3.2.2 Psikanalitik Kuram

Freud yapmış olduğu çalışmalarda içgüdüyü yaşam ve ölüm içgüdüleri olarak iki şekilde gruplandırmıştır (19). Yaşam içgüdülerinin temelinde cinsellik, ölüm içgüdülerinin temelinde ise saldırganlık ve yıkıcılık duygusunun olduğunu belirtmiştir (16). Adler psikanalitik kuramcılardan birisi olarak bireyin çocukluktan sonraki yıllarında, saldırganlığın bir dürtü olarak ele alınmasının doğru olmadığını, bireylerin sınır koymalardan, yerine getirilmeyen sorumluluklardan kaçmak için başvurduğu davranış biçimleri olarak değerlendirmiştir (20). Freud saldırganlığı bireylerin kendine yönelik yıkıcı eğilimlerini dış dünyada bulunan nesne ve bireylere çevirmesi olarak tanımlar. Bunun sebebi bireyin kendini yok etme duygusunun olması ve istemsizce bu davranışları sergilemesidir (21). Sonuç olarak Freud, bireyde biriken saldırganlık enerjisinin var olduğunu, bu enerjinin yıkıcı özellik taşıdığını ve kontrol altına alınmasının zor olduğunu, bireylerin süresiz bir saldırganlık enerjisi ürettiğini savunmuştur (22).

Psikanalitik kuramcılarının öfke duygusuyla alakalı açıklamaları incelendiğinde öfke duygusunun saldırganlığın bir boyutu olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Psikanalitik yaklaşımda öfke duygusunun büyük öneme sahip kavramlardan birisi olan boşalım (katarsis) kavramı ile ilişkilendirerek ele almaktadırlar (23).

3.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre, sahip olduğumuz davranışlarımız, doğduğumuz andan itibaren kendimize özel eğilimlerimiz veya kalıtsal yollarla

sahip olduğumuz kişisel özelliklerimiz tarafından şekillenir. İçgüdüselmiş gibi görünen davranışlarımızın temelinde, çevreden gelen uyarıcılara verilen tepkiler sonucunda gerçekte yaptığımız öğrenmeler yatar. Saldırgan davranışların öğrenme yoluyla kazanıldığı düşüncesi Bandura tarafından ortaya atılan bir düşüncedir (24).

Sosyal Öğrenme kuramcıları bireyin doğumundan itibaren saldırgan davranış sergilemediğini, saldırganlığın bireyin toplumsallaşma sürecinin neticesi olduğunu savunurlar (25). Sosyal kuram diğer kuramlarla kıyaslandığında; sosyal kuram dıştan gelen etkilere diğerlerine göre daha fazla önem vermektedir. Fakat birey sadece çevresel faktörlere tepki gösteren güçlü organizma olarak düşünülmemelidir. Birey ve çevresinin birbirleriyle etkileşimleri bireylerin sergiledikleri davranışlarını oluştururlar (26).

3.2.4 Bilişsel Kuram

Bilgi işleme süreçleri; sosyal ipuçlarının kodlanması, bu ipuçların yorumlanmasını, alternatif tepkiler oluşturmasını, sergilenen tepkilerin değerlendirilmesini, hangi tepkinin gösterileceğine karar verilmesini, davranışa dökülmesini içeren beş aşamadan oluşmaktadır. Sosyal davranışı yöneten ve yönlendiren bilgi işleme sürecinin basamaklarının herhangi birinde sorun yaşanması bireyin davranışlarını doğrudan etkilemektedir (27).

Bilgi işleme sürecinin ilk aşamasında bireylerin karşılaştıkları bir durum karşısında o duruma tepki verebilmesi için durumun fark edilmesi ile aşama başlamaktadır. Farkındalık ile ilgili ipuçlarının toplanmasıdır. İpucu yakalama ve bilgi toplamadaki yetersizlikler bireyin saldırganlık düzeyi ile ilişkilidir (28). Kuramın ikinci aşamasında gözlemler ön plandadır. İçinde bulunulan çevreyi daha iyi yorumlayabilmek için sergilenen davranışlara anlamlar yüklenmektedir. Bireyler zarar gördüğü saldırgan bir davranışa anlam yükleyerek arkasındaki gerekçeyi araştırır, yorumlar (28). Üçüncü aşamaya ilerleyen birey gösterilebilecek tepkileri sahip olduğu şemalarla sınırlandırır. Birey saldırganlıkla ilgili çok şemaya sahipse davranış kolay yorumlar ve şemaya hızlı yerleştirir.

Dördüncü aşamaya gelindiğinde birey karşılaştığı durumları sonuca bağlamak için belirlediği strateji ya da muhtemel tepkileri bilişsel boyutta

düşünmeye başlar. Daha önce yapılmış araştırmalarda saldırganlık düzeyi yüksek bireylerin diğer bireylere göre problem çözme, tepkilerinin hızlarının daha fazla olması gibi farklı özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir (29).

3.3 Saldırganlık Çeşitleri

Gülay (2008) saldırganlığı; gerçekleştirme biçimi, saldırganlık amacı ve saldırganlık altında yatan nedenlere göre gruplandırarak çeşitlendirmiştir (30).

Saldırganlık altında yatan sebeplere göre tepkisel ve amaca yönelik olmak üzere 2 gruba ayrılır;

Tepkisel saldırganlık; görülen en genel saldırganlık olarak düşünülür ve olası bir tehdit, kıskırtmak gibi durumlara karşı savunmaya geçme amacıyla ortaya çıkan saldırganlık durumudur. Saldırganlık durumu tepkisel olan bireyler sıcakkanlı grubunda tanımlanırlar ve çocuk grubundakilerin ise problemleri çözme başarılarının düşük olduğu belirlenen birkaç özelliklerindedir.

Kıskırtıcı ve hırsı amaçlara sahip, hedeflerine ulaşmak için planlı, organize, soğukkanlı, sakin, sert hareketlerde bulunabilen bireylerin oluşturduğu grup amaca yönelik saldırganlık durumuna sahip bireylerden oluşmaktadır. Bu gruptaki çocukların liderlik özellikleri yüksek, soğukkanlı, korkma içgüdüleri düşük, mizah gücü yüksek çocuklardır (30).

Amaca yönelik saldırganlık, araç olarak ve düşmanca olmak üzere 2'ye ayrılır;

Amaca ulaşmak veya bireysel çıkar uğruna saldırganlık durumunu araç haline getirmek araç olarak nitelendirilirken, zorbalık boyutunda bir bireye yöneltilmiş saldırganlık durumu ise düşmanca saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. Araçsal saldırganlık grubunda hedeftekini zarara uğratmak amacı dışında kalan, öncesinde planlanıp ortaya çıkarılan saldırganlık olarak ifade edilmektedir (31). Hedefteki kişiye zarara uğratmaktan çok bazı özel amaçları gerçekleştirmeye yönelik saldırganlıktır. Örnek verilecek olursa, hırsızın etkisiz hale gelebilmesi için sert bir cisimle ona vurulmasıdır (32).

Saldırganlığı gerçekleştirme biçimlerine göre ise; doğrudan saldırganlıkta

fiziksel temas, birebir sözel şiddet, tehdit etme, hakaret gibi olaylar mevcutken, dolaylı saldırganlıkta ise hedefte olan kişinin ruhsal durumuna zarar verme, çevresiyle ilişkilerini bozma, diğer insanlara karşı kötüleme, diğer insanları hedefteki insanın üzerine yöneltme gibi saldırganlık sergileyen bireylerden oluşmaktadır (30). Doğrudan saldırganlık, hedefteki kişilerin yada kurbanların fiziksel ortamlarda hakarete uğrama, aşağılanma gibi davranışlara maruz kalmasıdır. Dolaylı saldırganlık ise hedefteki kişilerin veya kurbanların ortamlarda olmadığına ona zarar vermeye yönelik, sorun ortaya çıkarmak için arkasından konuşmak ve yalan söylemlerde bulunmak gibi davranış kalıplarını kapsamaktadır (33).

Saldırganlık, içinde bulunulan toplum tarafından onaylanmış, kabul edilebilmiş hedeflere yönelik yapılan saldırgan davranışlar ve düşmanca, kasti amaç güden davranış barındıran ve toplumdaki bireylerin kabul etmediği saldırganlık olarak da iki şekilde gruplandırılabilir. Saldırgan davranış yönelimindeki kişisel farklılıklar ele alındığında saldırgan davranışların açıklanmasında sadece bir nedenin olmadığı kanıtlanan bir gerçektir. Psikososyal, çevresel etkenler ve genetik faktörlerin yanı sıra ebeveyn tutumları, eğitimleri gibi farklı etkenler de, saldırgan davranış sergilemenin temelini oluşturduğu yapılan araştırmalarla belirlenmiştir (34). Bireyin yaptığı tüm eylemlerde amaç zarar vermek değilse istem dışı karşdakine ne kadar büyük veya acıya sebebiyet verirse versin saldırganlık olarak betimlenmektedir (35).

3.4 Ergenlik Dönemi ve Saldırganlık

Dilimizde “ergen” anlamıyla tanımlanan ve Latince “yetişkinliğe doğru büyüyen” anlamındaki *adolescere* fiilinin kökünden türeyen “adolescent” kelimesi, büyümek, olgunlaşmak anlamında hızlı ve sürekli olan bir süreci belirtmektedir (36). Ergenlik dönemindeki birey kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası sürecine girmektedir. Ergenlik dönemindeki birey sosyal ilişkiler aracılığıyla bir kimlik elde etmeye çaba gösterir, içinde bulunduğu toplumda saygınlık elde etmek ve uyum içinde yaşamak için uğraşır. Gelişim sürecinde birey fiziksel, bilişsel, psiko-sosyal, cinsel başta olmak üzere birçok alanda farklılıklar yaşar (37).

Ergenlik döneminde bulunan birey şiddete eğilim, erken çocukluk döneminde yaşadığı ebeveyn uyuşmazlığı, ebeveynlerle arasındaki bağın zayıf olması gibi

etkenler aile bağlarının zayıf olması ile bağlantılı olarak ilişkilendirilir. Aile içinde bağların zayıf olması ile birlikte aile fertleri arasında birbirlerinden uzaklaşma görülmektedir. Bu tür uzaklaşmalar ergenlik dönemi öncesinde ve sırasında fiziksel ve ruhsal yakınlığı “arkadaş olma” gerekçesiyle devam ettirmeye çalışan ebeveynlerin çocuklarından saldırgan hareketler görmesi sık rastlanan bir durum olarak betimlenir (38, 39).

Ergenlik dönemi, bireylerin duygularında aşırı şiddet kazandığı bir süreçtir. Ergenlik döneminde abartılmış, aşırı, hızlı, kolay değişiklik gösterebilen duygular ve coşkularla yaşanır. Ergen birey duygularında süreklilik sağlayamaz. Kaygı durumunda mutluluk haline, sevinç halinden sıkıntılı hale, öfke duygusundan sevgiye geçiş halleri çok fazla görülmektedir (40).

Ergenlik dönemi ve saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalarda, aile ile sağlam ve güvenli bir bağa sahip ergenlerin duygularını düzenlemelerinde diğer ergenlere göre daha başarılı oldukları ve daha az çatışma yaşadıkları belirlenmiştir. Aile bireyleri ile ergenlik döneminde sağlıklı iletişim kurulamayan bireyler empati kurma becerilerini geliştiremeyebilir dolayısıyla saldırgan davranış sergilemeye daha eğilimli olabilir (41). Aile ile güvensiz bağlara sahip çocukların daha fazla öfke duygusuna sahip ve düşmanlık içeren davranışlara sahip oldukları yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (42).

Roberto ve arkadaşlarının (2003) 488 ergen ile yaptığı çalışmada sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık sergilemelerine sebep olan faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarında, ergenlerin aşağılayıcı ifadeler kullanması sözel saldırganlıkların fiziksel saldırganlığa dönüştüğünü ortaya koymuştur (43).

3.5 Saldırganlığı Etkileyen Faktörler

Bireylerin sergilediği tüm davranışlarında olduğu üzere saldırganlık davranışın da ortaya çıkmasında birden fazla etken bulunmaktadır. Çevresel faktörler, biyolojik sorunlar, ailesel faktörler gibi. Saldırganlığı düzeyini etkileyen en önemli etkenlerinden birisi duygusal hayatlarımızdır. Bireyler yaşadıkları öfkeyi, heyecanı, kaygıyı, stresi ve diğer tüm duygularını saldırganlık duygusuyla sergileyebilmektedir (36).

Saldırgan davranışın ortaya çıkmasını sağlayan bir diğer neden ise bireyin hayal kırıklığı yaşaması bir nevi engellenmesidir. Saldırganlık engellenme ile meydana çıkan normal bir birey davranışı olarak düşünülür. Saldırgan davranışlardan bazıları bireyde engellenme duygusunu meydana getiren durumların ortadan kalkmasına sebep olurken, bazıları ise var olanı daha da kötü hale getirir (44).

McKinney ve Renk (2008) saldırgan bireyleri saldırgan davranışa iten sebepleri şu şekilde maddeleştirmiştir (45);

- Çocukluk döneminde sergilenen saldırgan davranışların ebeveyn tarafından ödüllendirilmesi
- Katı kuralların, cezaların, anlayışsız yaklaşımların, yetersiz sevginin fazla yaşanması
- Baba veya annenin uzun süreli yokluğu
- Kitle iletişim araçlarının yarattığı olumsuz etkiler
- Aile bireyleri arasındaki iletişim kopukluğu
- Aileden şiddet görülmesi
- Beyin zedelenmesi, beyin zarı iltihabı gibi tıbbi sebepler

Sonuç olarak; bireylerin saldırgan davranış sergilemelerinde birden fazla faktör etken olarak düşünülebilir ve saldırgan davranışları yaşa, toplumsal yapıya, kişilik özellikleri gibi birden fazla etken sayesinde farklı biçimlerde dışa yansıtılabilir.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1 Araştırma Modeli

Öğrencilerin spor yapma durumlarına göre saldırganlık düzeylerinin incelendiği bu çalışmada, nicel araştırma desenlerinden betimsel nitelikte tarama modeli uygulanmıştır. Bu tür araştırmalarda, ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı bir biçimde araştırılmakta ve bu araştırmalar genelde tarama (survey) araştırmaları olarak bilinmektedir (46).

Tarama modelinde katılımcıların tutumları, inançları, algıları, görüş ve davranışlarını bulmak hedeflenir (47). Evreni temsil eden bir örneklem ile araştırma yapılır. Var olan durum detaylı olarak açıklanmaya çalışılır (48). Tarama araştırmalarında genellikle iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiler ortaya konmaya çalışılmaktadır. Tarama modeli değişkenler arasındaki değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalarda uygulanan modeldir (49, 50).

4.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini spor yapan ve yapmayan erkek lise öğrencileri oluşturmaktadır. Rastgele örneklem ile örneklem grubu belirlenmiş olup Siirt'in Kurtalan ilçesinde 2019 yılında 5 farklı lisede öğrenim gören erkek öğrenciler araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur.

4.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları 2 bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde öğrencilerin demografik özelliklerinin öğrenilmek istendiği Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölümde Saldırganlık Ölçeği uygulanmıştır.

4.3.1 Saldırganlık Ölçeği

Bireylerin sahip olduğu saldırgan tutumlarının tespit edilmesi hedefiyle Madran (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği çalışmamızda veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. (51) Buss-Perry saldırganlık ölçeği 29 maddeden oluşan ve 5'li likert tipi bir ölçek olup, ölçek

maddelerinden 13,8,2,11,25,16,29,22,5 (9 madde) fiziksel saldırganlık alt boyutu, 20,24,3,26,10,15,7,17 (8 madde) düşmanlık alt boyutu, 19,28,1,18,9,23,12 (7 madde) öfke alt boyutu, 27,6,21,14,4 (5 madde) ise sözel saldırganlık alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puanlar katılımcının o boyuta ait saldırganlık özelliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Maddelerden 1. olanı hiç özelliğim değil ifade ederken, 5 tamamen benim özelliğimi ifade etmektedir. 9. ve 16. maddeler ölçek puanlaması yapılırken ters kodlanmaktadır. Madran (2012) yapmış olduğu çalışmasında ölçek Cronbach Alpha değerini % 0.81 olarak tespit ettiğini belirtmiştir.

4.4 İstatistiksel Yöntem

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 22.0) paket programı ile test edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen demografik bilgilerin dağılımının belirlenmesi için frekans analizi yapılmış ve sonuçları verilmiştir.

Saldırganlık Ölçeği dağılımını tespit etmek için Kolmogorov-Smirnov normal dağılım testi yapılmıştır ve tanımlayıcı istatistik sonuçları verilmiştir. Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin Saldırganlık Ölçeği ve alt boyutları çeşitli değişkenlere göre tek yönlü anova testi ile, bağımsız örneklem t testi analizi ile incelenmiştir. İstatistiki anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

5. BULGULAR

Araştırmanın ilk bölümünde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları ve tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Daha sonra ise Siirt'in Kurtalan ilçesinde lise eğitimi alan erkek öğrencilerden elde edilen verilerin istatistiki analizleri yapılmıştır.

Tablo 5.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

		Sayı	Yüzde(%)
Cinsiyet	Erkek	150	100,0
Yaş	<15	11	7,3
	15-17	111	74,0
	>17	28	18,7
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	104	69,3
	Geniş Aile	43	28,7
	Parçalanmış Aile	3	2,0
Kişisel Gelir TL	<100	65	43,3
	100-200	41	27,3
	200-500	22	14,7
	>500	22	14,7
Hangi Lisede Öğrenci	Kurtalan AL	30	20,0
	Ekspres AL	30	20,0
	Sağlık L	30	20,0
	İmam Hatip L	30	20,0
	Mesleki Teknik L	30	20,0
Spor Yapma Durumu	Evet	75	50,0
	Hayır	75	50,0
Aile Tutumu	İlgisiz	5	3,3
	Demokratik	31	20,7
	Otoriter	20	13,3
	Koruyucu	94	62,7
Anne Yaşama Durumu	Evet	147	98,0
	Hayır	3	2,0
Baba Yaşama Durumu	Evet	146	97,3
	Hayır	4	2,7
Sigara Kullanma	Evet	14	9,3
	Hayır	136	90,7
Alkol Kullanma	Evet	4	2,7
	Hayır	146	97,3
Spor Yapma Durumu	Takım Spor	28	18,7
	Bireysel Spor	24	16,0
	Her İkisi	23	15,3
	Spor Yapmıyorum	75	50,0
Haftalık Spor Yapma Süresi	2 saat altı	25	16,7
	3-5 saat	29	19,3
	6 saat üzeri	21	14,0
	Spor Yapmıyorum	75	50,0
Spor Yapma Nedeni	Fiziksel G ör ün üm	7	4,7
	Sağlıklı Olma	41	27,3
	Maddi Kazan ç	1	,7
	Sosyal Aktivite	26	17,3
	Spor Yapmıyorum	75	50,0

Katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde; En yüksek katılım 15-17 yaş aralığında (n=111), aile yapısı özelliğinde ise en yüksek çekirdek aile (n=104) en düşük katılım ise parçalanmış aileden (n=3) olmuştur. Gelir seviyesi değerleri birbirine yakınken yüksek katılımcının geliri <100 tl (n=65) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı sayıları farklı liselerde (n=30) ve spor yapma durumları (n=75) eşit şekilde dağılım göstermiştir. Aile tutumunun koruyucu olduğunu belirten katılımcı (n=94) iken, ilgisiz olduğunu belirten katılımcı (n=5) en düşük katılımcıya sahiptir. Katılımcılardan anne ve baba yaşama durumlarında annesi ve babası yaşayan katılımcı sayısı büyük oranda yüksek bulunmuştur. Sigara ve alkol kullanma durumunu belirten katılımcılarda ise kullanmadığını belirten katılımcı sayısı oldukça yüksektir. Katılımcılardan spor yapmadığını belirten yarısını oluştururken, spor yapanlardan takım sporu yapan katılımcı (n=28) sayısı, bireysel spor ve her iki sporu yaptığını belirten katılımcı sayısından daha fazladır. Haftalık spor yapma sürelerinde 3-5 saat aralığında haftada spor yaptığını belirten katılımcı (n=29) sayısı, 2 saat altı ve 6 saat üzeri spor yapanlardan daha yüksektir.

Tablo 5.2. Saldırganlık Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Analizi

	İstatistik	Sd	P	Skewness	Kurtosis	Mean	Median
Fiziksel Saldırganlık	,067	150	,096	,209	-,095	25,01	25,00
Düşmanlık	,057	150	,200*	,164	,182	22,41	23,00
Öfke	,083	150	,014	,211	-,415	18,19	18,00
Sözel Saldırganlık	,070	150	,070	-,016	,071	13,89	14,00
Saldırganlık Toplam	,046	150	,200*	,154	,238	79,49	79,50

Tablo 5.3. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Yaş	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	<15	11	23,73	6,19	1,259	,287
	15-17	111	25,55	7,18		
	>17	28	23,36	7,04		
Düşmanlık	<15	11	23,00	7,82	,751	,474
	15-17	111	22,68	6,03		
	>17	28	21,11	6,59		
Öfke	<15	11	17,55	5,00	,498	,609
	15-17	111	18,46	5,42		
	>17	28	17,36	6,77		
Sözel Saldırganlık	<15	11	13,27	3,92	,196	,822
	15-17	111	13,95	3,40		
	>17	28	13,89	3,17		
Saldırganlık Toplam	<15	11	77,55	19,39	,813	,446
	15-17	111	80,63	18,87		
	>17	28	75,71	19,18		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının yaşlarına ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında yaşlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.4. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Aile Yapısı	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	Çekirdek aile	104	25,15	6,73	1,090	,339
	Geniş Aile	43	24,28	7,98		
	Parçalanmış Aile	3	30,33	6,02		
Düşmanlık	Çekirdek aile	104	22,81	6,14	,949	,390
	Geniş Aile	43	21,33	6,64		
	Parçalanmış Aile	3	24,00	4,35		
Öfke	Çekirdek aile	104	18,18	5,37	,304	,738
	Geniş Aile	43	18,02	6,40		
	Parçalanmış Aile	3	20,67	4,72		
Sözel Saldırganlık	Çekirdek aile	104	13,79	3,31	,148	,862
	Geniş Aile	43	14,09	3,61		
	Parçalanmış Aile	3	14,33	3,21		
Saldırganlık Toplam	Çekirdek aile	104	79,93	18,09	,617	,541
	Geniş Aile	43	77,72	21,18		
	Parçalanmış Aile	3	89,33	15,53		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının aile yapılarına ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında aile yapılarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.5. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Gelir Durumları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Gelir Durumu TL	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	<100	65	25,85	6,92	2,713	,047
	100-200	41	25,00	7,18		
	200-500	22	26,32	6,60		
	>500	22	21,23	7,20		
Düşmanlık	<100	65	23,11	6,18	1,699	,170
	100-200	41	21,68	5,72		
	200-500	22	23,82	6,53		
	>500	22	20,27	6,90		
Öfke	<100	65	18,89	5,96	,666	,574
	100-200	41	17,73	4,96		
	200-500	22	17,95	5,98		
	>500	22	17,18	5,71		
Sözel Saldırganlık	<100	65	14,06	3,09	1,533	,209
	100-200	41	13,83	3,37		
	200-500	22	14,73	3,02		
	>500	22	12,64	4,32		
Saldırganlık Toplam	<100	65	81,91	19,05	2,044	,110
	100-200	41	78,24	17,82		
	200-500	22	82,82	17,47		
	>500	22	71,32	20,66		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının gelir durumlarına ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında gelir durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Katılımcıların sadece fiziksel saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 5.6. Saldırıcılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Eğitim Aldığı Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Lise	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırıcılık	Kurtalan AL	30	22,33	6,32	2,152	,077
	Ekspres AL	30	27,40	8,01		
	Sağlık L	30	25,87	6,66		
	İmam Hatip L	30	25,10	5,89		
	Mesleki Teknik L	30	24,33	7,86		
Düşmanlık	Kurtalan AL	30	20,53	6,70	1,704	,152
	Ekspres AL	30	24,57	6,14		
	Sağlık L	30	22,77	5,89		
	İmam Hatip L	30	22,43	5,60		
	Mesleki Teknik L	30	21,73	6,62		
Öfke	Kurtalan AL	30	16,80	5,61	,781	,539
	Ekspres AL	30	18,27	5,93		
	Sağlık L	30	19,17	4,87		
	İmam Hatip L	30	18,80	5,52		
	Mesleki Teknik L	30	17,90	6,30		
Sözel Saldırıcılık	Kurtalan AL	30	13,03	3,30	1,308	,270
	Ekspres AL	30	14,93	3,15		
	Sağlık L	30	14,10	3,02		
	İmam Hatip L	30	13,80	3,10		
	Mesleki Teknik L	30	13,57	4,14		
Saldırıcılık Toplam	Kurtalan AL	30	72,70	18,60	1,891	,115
	Ekspres AL	30	85,17	19,76		
	Sağlık L	30	81,90	16,87		
	İmam Hatip L	30	80,13	15,53		
	Mesleki Teknik L	30	77,53	22,13		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırıcılık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının eğitim aldıkları liseye ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında eğitim aldıkları liseye göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.7. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aile Tutum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Aile Tutumları	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	İlgisiz	5	25,80	3,89	1,903	,132
	Demokratik	31	23,68	6,91		
	Otoriter	20	28,30	6,43		
	Koruyucu	94	24,70	7,31		
Düşmanlık	İlgisiz	5	25,00	8,09	1,729	,164
	Demokratik	31	23,13	6,53		
	Otoriter	20	24,50	5,39		
	Koruyucu	94	21,59	6,18		
Öfke	İlgisiz	5	17,80	3,96	,485	,694
	Demokratik	31	17,68	5,05		
	Otoriter	20	19,55	5,18		
	Koruyucu	94	18,09	6,02		
Sözel Saldırganlık	İlgisiz	5	14,00	4,24	,329	,805
	Demokratik	31	13,94	2,95		
	Otoriter	20	14,55	3,94		
	Koruyucu	94	13,72	3,38		
Saldırganlık Toplam	İlgisiz	5	82,60	18,79	1,274	,285
	Demokratik	31	78,42	17,61		
	Otoriter	20	86,90	17,24		
	Koruyucu	94	78,10	19,60		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının aile tutumlarına ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında aile tutumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.8. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Yaşama Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

	Anne Yaşama Durumu	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	147	24,99	7,15	-,244	,808
	Hayır	3	26,00	5,00		
Düşmanlık	Evet	147	22,32	6,27	-1,191	,236
	Hayır	3	26,67	4,93		
Öfke	Evet	147	18,15	5,69	-,560	,576
	Hayır	3	20,00	2,64		
Sözel Saldırganlık	Evet	147	13,91	3,40	,630	,530
	Hayır	3	12,67	2,08		
Saldırganlık	Evet	147	79,37	19,07	-,539	,591
Toplam	Hayır	3	85,33	11,24		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının anne yaşama durumları farklılığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında anne yaşama durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.9. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Yaşama Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

	Baba Yaşama Durumu	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	146	24,88	7,12	-1,284	,201
	Hayır	4	29,5	5,74		
Düşmanlık	Evet	146	22,32	6,3	-1,000	,319
	Hayır	4	25,5	4,43		
Öfke	Evet	146	18,1	5,68	-1,190	,236
	Hayır	4	21,5	2,88		
Sözel Saldırganlık	Evet	146	13,84	3,38	-,967	,335
	Hayır	4	15,5	3,10		
Saldırganlık	Evet	146	79,14	18,98	-1,342	,182
Toplam	Hayır	4	92	14,16		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının baba yaşama durumları farklılığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında baba yaşama durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.10. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sigara Kullanım Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

	Sigara Kullanma Durumu	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	14	25,64	7,80	0,351	0,72
	Hayır	136	24,94	7,06		
Düşmanlık	Evet	14	24,07	7,43	1,044	0,29
	Hayır	136	22,24	6,14		
Öfke	Evet	14	19,43	6,63	0,863	0,39
	Hayır	136	18,06	5,55		
Sözel Saldırganlık	Evet	14	14,07	4,25	0,214	0,83
	Hayır	136	13,87	3,29		
Saldırganlık Toplam	Evet	14	83,21	22,90	0,772	0,44
	Hayır	136	79,1	18,55		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının sigara kullanma durumları farklılığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında sigara kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.11. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Alkol Kullanım Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

	Alkol Kullanma Durumu	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	4	26,75	5,25	0,49	0,62
	Hayır	146	24,96	7,16		
Düşmanlık	Evet	4	24,5	3,10	0,67	0,5
	Hayır	146	22,35	6,32		
Öfke	Evet	4	21	7,07	1,00	0,31
	Hayır	146	18,11	5,61		
Sözel Saldırganlık	Evet	4	16,5	1,29	1,57	0,11
	Hayır	146	13,82	3,39		
Saldırganlık Toplam	Evet	4	88,75	13,84	0,99	0,32
	Hayır	146	79,23	19,03		

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının alkol kullanma durumları farklılığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında alkol kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.12. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Spor Yapma Durumlarına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

	Spor	n	\bar{x}	s.s.	t	p
	Yapma Durumu					
Fiziksel Saldırganlık	Evet	75	23,23	6,68	-	0,002*
	Hayır	75	26,79	7,12	3,156	
Düşmanlık	Evet	75	21,39	5,76	-	0,046*
	Hayır	75	23,43	6,61	2,013	
Öfke	Evet	75	16,44	5,57	-	0,000*
	Hayır	75	19,93	5,2	3,967	
Sözel Saldırganlık	Evet	75	13,88	3,04	-	0,981
	Hayır	75	13,89	3,71	0,024	
Toplam	Evet	75	74,93	17,77	-	0,003*
	Hayır	75	84,04	19,09	3,023	

*(p<0,05)

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının spor yapma durumları farklılığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında spor yapma durumlarına göre fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt boyutu ile saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05).

Katılımcıların algılarında spor yapma durumlarına göre sözel saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 5.13. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Spor Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Spor Türü	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	Takım Sporü	28	21,11	5,459	5,044	0,002*
	Bireysel Spor	24	25,29	7,921		
	Her İkisi	23	23,65	6,125		
	Spor Yapmıyorum	75	26,79	7,123		
Düşmanlık	Takım Sporü	28	19,68	5,229	2,557	0,057
	Bireysel Spor	24	22,75	6,278		
	Her İkisi	23	22,04	5,539		
	Spor Yapmıyorum	75	23,43	6,619		
Öfke	Takım Sporü	28	14,61	5,166	8,495	0,00*
	Bireysel Spor	24	18,96	6,286		
	Her İkisi	23	16,04	4,385		
	Spor Yapmıyorum	75	19,93	5,2		
Sözel Saldırganlık	Takım Sporü	28	12,96	3,049	1,655	0,179
	Bireysel Spor	24	15,04	3,263		
	Her İkisi	23	13,78	2,449		
	Spor Yapmıyorum	75	13,89	3,715		
Saldırganlık Toplam	Takım Sporü	28	68,36	15,139	5,625	0,001*
	Bireysel Spor	24	82,04	20,378		
	Her İkisi	23	75,52	15,403		
	Spor Yapmıyorum	75	84,04	19,098		

*(p<0,05)

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının spor türlerine ait farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında spor türlerine göre fiziksel saldırganlık, öfke ve saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan LSD testi sonucuna göre; fiziksel saldırganlık alt boyutundaki ve saldırganlık genel ölçek puanlarındaki farklılığın bireysel spor yapanların ve spor yapmadığını belirten katılımcılar arasında kaynaklandığı, öfke alt boyutundaki anlamlı farklılık takım sporu ve her ikisini de yaptığını belirten katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların algılarında spor türlerine göre düşmanlık ve sözel saldırganlık puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 5.14. Saldırganlık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Haftalık Spor Yapma Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Haftalık Spor Yapma Süreleri	n	\bar{x}	s.s.	F	p
Fiziksel Saldırganlık	2 saat altı	25	24,8	7,286	3,97	0,009*
	3-5 saat	29	22,38	6,389		
	6 saat üzeri	21	22,52	6,306		
	Spor Yapmıyorum	75	26,79	7,123		
Düşmanlık	2 saat altı	25	22,68	5,843	1,911	0,13
	3-5 saat	29	20,55	5,616		
	6 saat üzeri	21	21	5,865		
	Spor Yapmıyorum	75	23,43	6,619		
Öfke	2 saat altı	25	18,04	5,982	6,481	0,00*
	3-5 saat	29	15,93	5,12		
	6 saat üzeri	21	15,24	5,513		
	Spor Yapmıyorum	75	19,93	5,2		
Sözel Saldırganlık	2 saat altı	25	14,4	3,367	0,636	0,593
	3-5 saat	29	14,03	2,946		
	6 saat üzeri	21	13,05	2,711		
	Spor Yapmıyorum	75	13,89	3,715		
Saldırganlık Toplam	2 saat altı	25	79,92	19,397	3,994	0,009*
	3-5 saat	29	72,9	16,99		
	6 saat üzeri	21	71,81	16,327		
	Spor Yapmıyorum	75	84,04	19,098		

*(p<0,05)

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının haftalık spor yapma sürelerine ait farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında spor yapma sürelerine göre fiziksel saldırganlık, öfke ve saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı farklılık tespit edilirken (p<0,05), düşmanlık ve sözel saldırganlık puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan LSD testi sonucuna göre; fiziksel saldırganlık alt boyutundaki farklılığın spor yapmayan ve 6 saat üstü spor yapan grup arasında, öfke alt boyutundaki farklılığın ve saldırganlık genel ölçek puanlarındaki farklılığın spor yapmayan grup ile 3-5 saat ve 6 saat üzeri spor yaptığını belirten gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

6. TARTIŞMA

Yapmış olduğumuz araştırmanın örneklem grubunu erkek öğrenciler (n=150) oluşturmuş olup, katılımcıların cinsiyet farklılığına göre saldırganlık düzeyi karşılaştırılmamıştır. Çiftçi Topaloğlu (2013) 4-5 yaşlardaki çocukların sosyal etkinlik düzeyleri, saldırganlık ve kaygı düzeyleri ile anne-baba ebeveyn özyeterlik algısı ilişkisini araştırdığı çalışmasında 4-5 yaş çocuklarının cinsiyete göre saldırganlık ve kaygı puanları incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit etmiştir (52). Altay (2007) yılında devlet ve özel okul öncesi kuruma devam eden erkek ve kız çocukların sosyal yetkinlik ve olumlu sosyal davranışları ile anne ve baba davranış stillerini incelediği çalışmasında, kız çocukların akranlarla olan olumsuz davranışlarının erkeklere göre daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuca göre erkek çocukların akranlarıyla daha olumsuz ilişkiye sahip olmaları saldırgan davranışlarının daha fazla olması olarak yorumlanmıştır. Aynı çalışmada babaların annelere göre erkek çocuklarını daha özgür davranmaya ittiği, erkek çocukların saldırgan davranışlarını kız çocuklara göre daha fazla göz ardı ettiği bulgusu tespit edilmiştir (53).

Giles ve Heyman (2005) ve Başaran (2008) yapmış oldukları araştırmalarda ergenlik dönemindeki bireylerin cinsiyet ve saldırganlık ilişkisini araştırmışlardır. Ergenlik dönemindeki erkek bireylerin kadın bireylere nazaran daha fazla saldırgan davranış sergiledikleri sonucunu elde etmişlerdir (59, 60). Spor yapan ve yapmayan öğrenciler üzerine yaptığı araştırmada Bayram (2012) erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir (17). Esentürk (2014)'ün elde ettiği sonuç ile Bayram (2012)'nin elde ettiği sonuç paralellik göstermiş spor müsabakasına katılan erkek bireylerin saldırganlık düzeyleri daha yüksek tespit edilmiştir. Sosyal öğrenme kuramcılarının savunduğuna göre cinsiyete uygun olan davranışların pekiştirilerek veya model alınarak öğrenilmesi normaldir. İçinde bulunulan toplumda, atılganlık ve saldırganlık erkek çocuklarında daha fazla pekiştirilirken kız çocuklarında daha az pekiştirilmektedir (61). 112 çocuğun araştırma grubunu oluşturduğu çalışmasında Ostov ve arkadaşları (2004), kız çocukların sözel ve fiziksel saldırganlığa erkek çocuklara nazaran daha fazla

başvurduğunu tespit etmiştir (61). Yapılacak sonraki araştırmalarda cinsiyet değişkeni ve saldırganlık arasındaki ilişki farklı parametrelerle değerlendirilebilir.

Kodan Çetinkaya (2013) ergenlerin, şiddet eğilimi ve saldırgan davranışları ile anne ve baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için yaptıkları analizler sonucunda, ebeveyn eğitimi ile ergenlerin aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık tespit edememişlerdir (54). Araştırmamızda ailenin eğitim durumuna göre saldırganlık karşılaştırılması yapılmamıştır fakat anne- baba yaşama durumu gibi aileye yönelik özellikler incelenmiştir.

Yapmış olduğumuz araştırmada aile tutumu ve öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Gülay'ın (2008) anne tutumlarının çocukların saldırganlık düzeyleri arasındaki farklılığı tespit etmek için yaptığı araştırmasında anne tutumları olumlu olan çocukların saldırganlık düzeyleri daha düşük olduğunu belirlemiştir (30). Hatunoğlu (1994) anne-baba tutumları ve bireylerin saldırgan davranışlarını inceleyerek arasındaki ilişkiye değindiği çalışmasında, ebeveyn tutumları ile saldırganlık düzeyi arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu tespit etmiştir. Otoriter tutum sergileyen ebeveynlerden gelen öğrencilerin saldırganlık ölçeğinden elde ettiği puan ortalamaları, ilgisiz ve demokratik tutum sergileyen ebeveyn çocuklarına göre yüksek düzeyde tespit edilmiştir (62).

Topuz (2008) de 223 amatör futbolcu ile yaptığı çalışmasında sporcuların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarında sporcuların yaşları, oynadıkları mevkileri, kardeş sayıları, ailedeki alkol kullanma durumları arasında anlamlı fark oluşmadığını belirtmiştir (55). Örneklem grubumuzu oluşturan öğrencilerin yarısının spor yapıyor olması aileleri ile iletişimlerinde olumlu etki göstermiş ve bu da aile tutumlarının saldırganlık düzeylerini olumsuz etkilemesinin önüne geçmiş olabilir.

Katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının spor yapma durumlarına göre fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt boyutu ile saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kabak (2009) yılında ergenlerin spora katılımı ve saldırgan davranışları ile ilgili yaptığı çalışmasında spora katılan ergenler ve katılmayan ergenlerin saldırgan davranışlarını karşılaştırmıştır. Örneklem grubunu 600 öğrencinin oluşturduğu

çalışmasında aile geliri ve katılımcıların cinsiyet değişkeni ile saldırganlık ölçeği arasında anlamlı fark tespit etmiştir (56). Tekin ve diğerleri (2011) 2015 kick-boks sporcusunun öfke ve saldırganlık düzeylerini farklı değişkenlere göre incelendiği araştırmalarında yaş, kuşak derecesi değişkenine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklılığa rastlamamışlardır (57). Elde edilen sonuçlardaki farklılıklar spor branşından, spora katılım sürelerinden, toplumsal yapıdan gibi birçok faktörden kaynaklanıyor olabilir. Araştırma grubumuzdaki anlamlı farklılık katılımcıların yaş aralığının yakın olması, zorunlu eğitime devam etmeleri etki etmiş olabilir.

Özdevecioğlu ve Yalçın (2010) çalışmamıza yakın bir çalışma yapmış olup, spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 420 sporcu ile yaptığı araştırmasında sporcuların doyum düzeyleri ile saldırganlık ve stres düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Çalışmamız ile Özdevecioğlu ve Yalçın (2010) yaptığı çalışmanın sonucu benzerlik göstermektedir (58).

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının spor türlerine ait farklılığını sonucuna göre, katılımcıların algılarında spor türlerine göre fiziksel saldırganlık, öfke ve saldırganlık genel ölçek puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Erşan (2009) yapmış oldukları çalışmalarda saldırganlık düzeyi ve spor türü arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmiştir (8). Yurttaş (2016) ise yapmış olduğu çalışmasında bireysel spor yapan sporcuların diğer sporculara göre daha fazla saldırgan davranış sergilediklerini tespit etmiştir (63). Gökççek (2015) 1868 spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırganlıkları ile ilgili yaptığı çalışmasında takım sporu ile uğraşan sporcuların saldırganlık puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğunu belirlemesine rağmen spor türü ve saldırganlık arasında anlamlı farklılık tespit edemediğini belirtmiştir (64). Takım ve bireysel spora katılan sporcuların, spordan etkilenme düzeylerindeki farklılık gibi, saldırganlık düzeylerinin de spor türüyle farklılaşması normaldir. Sporcuların hazırlık döneminden itibaren farklı sporcularla bir arada olması saldırganlık düzeylerini de etkileyecektir. Bu farklılığın sebebi tek bir faktöre bağlanması mümkün olmasa bile özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin akranlarıyla spor yapması psikolojik, sosyolojik etkenlere sebep olmuş olabilir.

Araştırmamızda katılımcıların sigara ve alkol kullanım durumları ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Avcı (2010) lise öğrencilerinin şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum durumlarını incelediği tez çalışmasında sigara kullanmadığını belirten katılımcıların saldırganlık düzeylerinin en düşük puana sahip olduğunu belirlemiştir (65). Sigara kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda sigara kullanan bireylerin sigara içmediği sürede daha gergin ve saldırgan olduklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Araştırmamızda örneklem grubunun yaş düzeylerinin düşük olması anlamlı farklılığın oluşmamasına sebep olmuş olabilir.

Alkol kullanımı ve saldırganlık arasında spor yapan ve yapmayan öğrencilerin puanları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Hüsman (2007) fiziksel saldırganlık alt boyutunun alkol kullandığını belirten katılımcıların kullanmadığını belirtenlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir (66). Avcı (2010) ise hiç alkol tüketmeyen katılımcıların saldırganlık puan ortalamaları en düşük olurken, sık kullandığını belirten katılımcıların en yüksek ortalamaya sahip olduğunu belirtmiştir (65).

Erşan ve ark (2009) beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin örneklemini oluşturduğu çalışmalarında; saldırganlık genel ve alt boyutları ortalama puanları gelir düzeyine göre karşılaştırıldığında, öğrencilerin gelir düzeyindeki puanları ile saldırganlık puanları arasında anlamlı fark istatistiksel olarak tespit edilmemiştir (67).

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1 Sonuç

Araştırma sonucunda elde ettiğimiz veriler değerlendirildiğinde; en yüksek katılım 15-17 yaş aralığında (n=111), aile yapısı özelliğinde ise en yüksek çekirdek aile (n=104) en düşük katılım ise parçalanmış aileden (n=3) olmuştur. Gelir seviyesi değerleri birbirine yakınken yüksek katılımcının geliri <100 (n=65) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı sayıları farklı liselerde (n=30) ve spor yapma durumları (n=75) eşit şekilde dağılım göstermiştir. Aile tutumunun koruyucu olduğunu belirten katılımcı (n=94) iken, ilgisiz olduğunu belirten katılımcı (n=5) en düşük katılımcıya sahiptir.

Katılımcılardan anne ve baba yaşama durumlarında annesi ve babası yaşayan katılımcı sayısı büyük oranda yüksek bulunmuştur. Sigara ve alkol kullanma durumunu belirten katılımcılarda ise kullanmadığını belirten katılımcı sayısı oldukça yüksektir.

Katılımcılardan spor yapmadığını belirten yarısını oluştururken, spor yapanlardan takım sporu yapan katılımcı (n=28) sayısı, bireysel spor ve her iki sporu yaptığını belirten katılımcı sayısından daha fazladır. Haftalık spor yapma sürelerinde 3-5 saat aralığında haftada spor yaptığını belirten katılımcı (n=29) sayısı, 2 saat altı ve 6 saat üzeri spor yapanlardan daha yüksektir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarına ait algılarının yaşlarına ait farklılığını test etmek için uygulanan Anova testi sonucuna göre, katılımcıların algılarında yaşlarına göre, aile yapılarına göre, gelir durumlarına, öğrenci olduğu liseye, aile tutumlarına göre, anne ve baba yaşama durumları, sigara ve alkol kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan katılımcıların; yaş değişkeninde en yüksek ortalamanın 15-17 yaş aralığı katılımcı ve saldırganlık genel ölçekten ($x=80,63$), aile yapısında en yüksek ortalama saldırganlık genel ölçek ve parçalanmış aile yapısını ($x=89,33$), gelir durumuna göre en düşük geliri olan katılımcıların ($x=81,91$), Ekspres Anadolu

Lisesi öğrencilerin ortalaması ($x=85,17$), aile tutumlarına göre otoriter aileye sahip olan katılımcıların ($x=86,90$) sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların spor yapma durumlarına göre fiziksel saldırganlık, öfke ve saldırganlık genel ölçek puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Fiziksel saldırganlık ($x=26,79$), öfke ($x=19,93$) ve genel ölçekte ($x=84,04$) en yüksek ortalamaların spor yapmadığını belirten katılımcılara ait olduğu tespit edilmiştir.

Haftalık spor yapma sürelerine göre katılımcıların fiziksel saldırganlık, öfke ve genel ölçekte anlamlı farklılık tespit edilirken ($p<0,05$), sözel saldırganlık ve düşmanlık alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Saldırganlık genel ölçek ve alt boyutlarında en yüksek ortalama spor yapmadığını belirten grupta elde edilmiştir.

Öğrencilerin spor yapma durumlarının saldırganlık düzeylerinde etkili olduğu elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucu söylenebilir. Saldırganlık ölçeğinde en yüksek ortalamalar spor yapmadığını belirten grupta tespit edilmiştir. Özellikle lise öğrencilerinin yaş evresi ergenlik dönemine denk geldiği ve bu dönemde bulunan bireylerin saldırganlık düzeylerinde artış olduğu bilinmektedir. Ergenlik döneminde spora yönlendirilen ve düzenli spor alışkanlığı kazandırılan bireylerde saldırganlık davranışlarının düzeyi azaldığı söylenebilir.

Spor yapmanın bireylerin sadece fiziksel gelişimine değil psikolojik olarakta iyi olmalarını göz önünde bulundurarak öğrencilerin spora yönlendirilmeleri saldırganlık düzeylerinde olumlu etki yaratacağı söylenebilir.

7.2 Öneriler

- Araştırmanın örneklem grubunu lise öğrencileri oluşturmuştur. Yapılacak diğer araştırmalarda diğer öğrenci grupları ile de araştırmalar yapılabilir.
- Araştırmaya sadece erkek öğrenciler katılmıştır diğer araştırmalarda kadın öğrencilerde de saldırganlık çalışılabilir.
- Saldırganlık düzeyi ve spor yapma durumları arasındaki anlamlı fark sporun öğrenciler üzerinde olumlu etkisinin kanıtıdır dolayısıyla öğrencilerin spora katılımı sağlanmalıdır.

- Öğrencilerin spor imkanları düzeltilmeli ve spor branşlarının çoğalması ile alternatifleri seçme imkanları verilmelidir.
- Spor süresi ve saldırganlık arasındaki tespit edilen anlamlı fark göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin spora katılım sürelerinin de uzatılması gerekmektedir.
- Spora katılan ve spora katılmayı sürekli hale getiren öğrencilerin saldırganlık düzeylerindeki azalma öğrencilerin sosyal, psikolojik, akademik hayatlarında olumlu etkiler yaratabilir.

8. KAYNAKLAR

1. Atıcı, M. Kılıçarslan, S. (2010). “İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (3), 113-130.
2. Kaplan, B. ve Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Nesne Psikoloji Dergisi.1(1).
3. Çınar, S. (2016). İlköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin anne baba tutumlarına ilişkin algılarının problem çözme becerisi ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
4. Şahin, H.,M. (2003), Sporda Şiddet ve Saldırganlık, Nobel Yayınları, Ankara.
5. Efilti, E., & Hiperlink (Firm). (2010). Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Vol. 1.bs). Konya: Hiperlink.
6. Özkanlı, Z. (2018). 10-11 Yaş Grubu Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
7. Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları. 343- 344.
8. Dervent F. Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara, Yüksek Lisans Tezi 2007; 4-76.
9. Bee, H. ve Boyd, D. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi, Gündüz, O. (Çev.). İstanbul:Kaknüs yayınları.
10. Boxer, P., & Tisak, M. S. (2005). Children's beliefs about the continuity of aggression. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 31(2), 172-188.
11. Thomas, R. C. (2007). Yıkıcı Davranım Bozukluğu. Kaplan and Sadock's Comprehensive Text Book, Sadock BJ, Sadock VA., 3205-3215.
12. Yıldırım, E. (2008). Çocuk ve Televizyonda Şiddet: 5 Yaşındaki Çocukların Anne - Babalarının Televizyondaki Şiddetin Saldırgan Davranışlar

- Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
13. Kesen, N. F., Deniz, M. E., Durmuşoğlu, N., (2007). Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 17, 353-364.
 14. Köknel, Ö. (2000). Bireysel Ve Toplumsal Şiddet, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 15. Cowie, H., Hutson, N., Oztug, O., & Myers, C. (2008). The impact of peer support schemes on pupils' perceptions of bullying, aggression and safety at school. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 13(1), 63-71.
 16. Doğan, O. (2005). Spor psikolojisi. Adana: Nobel Kitabevi.
 17. Bayram Y. (2012). Spor yapan ve yapmayan 14-18 yaş grubu öğrencilerin saldırganlık tutumlarının incelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya, Yüksek lisans tezi.
 18. Çilden, Şekip (1995). Saldırgan davranışın nöropsikometrik biyokimyasal ve nöroendokrinolojik göstergelerinin araştırılması (Kontrollü bir çalışma).Yayınlanmamış Uzmanlık tezi. GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, İstanbul.
 19. Geçtan, E. (2008). Psikanaliz ve sonrası. İstanbul: Metis Yayınları.
 20. Buss, A. H. (1961). The psychology of aggression. New York: Wiley.
 21. Karahan, F. ve Sardoğan, M. (2004). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. Samsun: Deniz Kültür.
 22. Dizman, Hatice (2003). Anne-babası ile yaşayan ve anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ankara.
 23. Özmen, A. (2006) Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 39, sayı: 1, 39-56.
 24. Çetinkaya, S. K. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Nesne-Psikoloji Dergisi, 1(02), 21-43.

25. Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
26. Crain, W. (2000). *Theories of Development: Concepts and Applications (4th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
27. Kurtyılmaz, Yıldız (2005). *Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri İle Akademik Başarıları, İletişim Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler, (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Arastırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
28. Moeller, Thomas G. (2001). *Youth Aggression and Violence: A Psychological Approach*. London: Lawrence Erlbaum Associates
29. Çelik, Hilal (2006). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri, bağlanma tarzları ve kişilerarası şemalarının incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
30. Gülay, H. (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları Ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
31. Anderson, C.A., Bushman, B. J. (2002). *Human Aggression*. Department of Psychology, Iowa State University. 53, 27–51.
32. Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2016). *Dünden bugüne insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Kitabevi, 16. Baskı.
33. Bushman, B. ve Huesmann, L. (2010). *Aggression*. Fiske, S.T., Gilbert, D.T. and Lindzey, G
34. Yalçın, Ö., & Erdoğan, A. (2013). *Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojik, Psikososyal ve Çevresel Nedenleri*. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 5(4).
35. Bilgi, A. (2005). *Bilgisayar Oyunu Oynayan ve Oynamayan İlköğretim Öğrencilerinin, Saldırganlık, Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi.

36. Yavuzer, H. (2016). Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi. 38. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.
37. Erikson, E., H. (1968) Identity, Youth And Crisis. New York: W. W. Norton Company, 14(2) s:154-159 Doi: <https://doi.org/10.1002/bs.3830140209>
38. Kayaalp, L. (2008).Ergenlikte Kimlik İfadesi Olarak Şiddet. Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi Mart. İstanbul.
39. McCord, J. (1979). Some Child-Rearing Antecedents Of Criminal Behavior İn Adult Men. Journal Of Personality And Social Psychology, 37, 1477-1486.
40. Spenle, A. R. (1980). Ergenlik Psikolojisi. (Çev: Bekir Onur), Ankara: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık.
41. Zimmerman, P., Fremmer-Bombik, E., Spangler, G., Grossmann, K., E. (1997). Attachment in Adolescence: A longitudinal perspective, Development of interaction and attachment: traditional and non-traditional approaches (ss. 281-292), Newyork.
42. Doyle, A., D., Lawford, H, Markiewicz,. D. (2009) Attachment Style With Mother, Father, Best Friend, And Romantic Partner During Adolescence. J. Res. Adolesc., 19: 690–714.
43. Roberto, A. J., Meyer, G., Boster, F. J. & Roberto. H. L. (2003). Adolescents' decisions about verbal and physical aggression: a application of the reasoned action, Human Communication Research, (S. 29), ss. 135-147.
44. Cüceloglu, D. (1992). _çimizdeki çocuk, (3. Baskı), Ankara: Remzi Kitabevi.
45. McKinney, C., & Renk, K. (2008). Multivariate models of parent-late adolescent gender dyads: The importance of parenting processes in predicting adjustment. *Child Psychiatry and Human Development*, 39(2), 147-170.
46. Erkuş, A., Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalışanların çatışma yönetim tarzlarına etkisi: savunma sanayinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 213- 242.
47. Creswell, J. W. (2008). Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. (3rd Ed.). New Jersey: Pearson Education Inc.
48. Karakaya, İ. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. Tanrıoğen (Edt.)Bilimsel Araştırma Yöntemleri İçinde. Ankara: Anı Yayıncılık.

49. Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (3.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
50. Karakaya, İ. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. Tanrıoğen (Edt.)Bilimsel Araştırma Yöntemleri İçinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
51. Madran Demirtaş H.A. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi, s:2, s: 23.
52. Topaloğlu, Z. Ç. (2013). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Doctoral dissertation, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
53. Altay, B. F., Güre, A. (2012). Okul öncesi Kuruma (Devlet-Özel) Devam Eden Çocukların Sosyal Yeterlik ve Olumlu Sosyal Davranışları İle Annelerinin Ebeveynlik Stilleri Arasındaki İlişkiler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-12(4), Güz/2699-2718.
54. Çetinkaya, S. K. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 1(02), 21-43.
55. Topuz, R. (2008). Amatör Futbol Oyuncularının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
56. Kabak, F. (2009). Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
57. Tekin, A. Tekin, G. ve Eliöz, M. (2011). Kick-Boksörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi, 4(1), Ocak.
58. Özdevecioğlu, M. ve Y.Yalçın.(2010). Spor Tatmininin Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(1):48-61.

59. Giles J, Heyman GD. Young children's beliefs about the relationship between gender and aggressive behavior. *Child Development*. January/February. Vol: 76. No: 1. 2005; 107 –12.
60. Başaran C. Çeşitli tür liselerde öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yüksek lisans tezi 2008; 58.
61. Dökmen, Z. Y. (2017). Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
62. Hatunoğlu, A.(1994). Ana-Baba Tutumları İle Saldırganlık Arasındaki İlişkiler.
63. Yurttaş H. (2016) Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Erzurum, Yüksek Lisans Tezi; 33-59.
64. Gökçek S. (2015) Ortaöğretim kurumlarında spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırganlık tutumlarının araştırılması (samsun ili örneği). Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya, Yüksek Lisans Tezi; 75-77.
65. Avcı A, (2010) Eğitimde şiddet olgusu lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum ilişkisi küçükçekmece ilçesi örneği, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul, Doktora Tezi; 92-490.
66. Hüsnan Z. (2007) Lise ikinci sınıf öğrencilerinin şiddet deneyimlerinin nitelik ve nicelik açısından tetkiki. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Yüksek Lisans Tezi; 264.
67. Erşan EE, Doğan O, Doğan S. (2009) Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik açıdan değerlendirilmesi, Cumhuriyet Tıp Dergisi; 31: 231–238.

9. EKLER

EK 1: Uygulanan Ölçek Formu

ANKET

Bu çalışmanın amacı; Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Katkılarınızdan dolayı **TEŞEKKÜR** ederim.

Araştırmacı: Engin BAŞAR

1. Cinsiyetiniz? Kadın Erkek

2. Yaşınız? 15 yaş ve altı 15-17 yaş arası 17 yaş ve üzeri

3. Aile yapınız? Çekirdek Aile Geniş Aile Parçalanmış Aile

4. Kişisel geliriniz?

100TL altı 100 TL-200 TL arası 200 TL-500 TL arası 500 TL ve üzeri

5. Hangi lisede öğrenim görmektesiniz?.....

6. Ailenizin size karşı tutumu nasıldır? (En baskın olanı işaretleyiniz)

İlgisiz Demokratik Otoriter Koruyucu

7. Anneniz yaşıyor mu? Evet Hayır

8. Babanız yaşıyor mu? Evet Hayır

9. Sigara kullanıyor musunuz? Evet Hayır

10. Alkol kullanıyor musunuz? Evet Hayır

11. Spor yapıyor musunuz? Evet Hayır

12. Hangi sporu yapıyorsunuz?

Takım sporu Bireysel Spor Her ikisi Spor Yapmıyorum

13. Haftada kaç gün spor yapıyorsunuz?

2 saat ve altı 3-5 saat arası 6 saat ve üzeri Spor Yapmıyorum

14. Spor yapma nedeniniz? (En önemli nedeninizi işaretleyiniz)

Fiziksel Görünüm Sağlıklı Olma Maddi Kazanç Sosyal Aktivite Spor Yapmıyorum

	Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “ Tamamen Katılıyorum ”, genelde doğru ise Katılıyorum ”, emin değilseniz “ Kararsızım ”, genelde doğru değilse “ Katılmıyorum ”, hiçbir zaman doğru değilse “ Kesinlikle Katılmıyorum ” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler	①	②	③	④	⑤
2	Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim	①	②	③	④	⑤
3	Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm	①	②	③	④	⑤
4	Arkadaşlarımın görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim	①	②	③	④	⑤
5	Öfkeden deliye döndüğümde bir şeyler kırıp dökerim	①	②	③	④	⑤
6	İnsanlar benim görüşlerime katılmadıklarında onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam	①	②	③	④	⑤
7	Zaman zaman bazı olaylara/kişilere yönelik kızgınlığım uzun süre bitmek bilmez	①	②	③	④	⑤
8	Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum	①	②	③	④	⑤
9	Sakin yapılı biriyimdir	①	②	③	④	⑤
10	Tanımadığım insanlar bana fazla yakın davrandıklarında onlara şüpheyle yaklaşırım	①	②	③	④	⑤
11	Daha önce, tanıdığım insanları tehdit ettiğim oldu	①	②	③	④	⑤
12	Çok çabuk parlar ve hemen sakinleşirim	①	②	③	④	⑤
13	Birisi bana sataşırса kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim	①	②	③	④	⑤
14	İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim	①	②	③	④	⑤
15	Zaman zaman kıskançlık beni yiyip bitirir	①	②	③	④	⑤
16	Bir insana vurmanın mantıklı bir gerekçesi olamayacağını düşünüyorum	①	②	③	④	⑤
17	Bazen hayatın bana adaletsiz davrandığını düşünürüm	①	②	③	④	⑤
18	Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim	①	②	③	④	⑤
19	Yapmak istediğim bir şey engellendiğinde kızgınlığımı açıkça ortaya koyarım	①	②	③	④	⑤
20	Zaman zaman insanların arkamdan güldüğü duygusuna kapılırım	①	②	③	④	⑤
21	İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim	①	②	③	④	⑤
22	Birisi bana vurursa ben de karşılık veririm	①	②	③	④	⑤
23	Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyorum	①	②	③	④	⑤
24	Diğer insanların her zaman çok iyi fırsatlar yakaladıklarını düşünüyorum	①	②	③	④	⑤
25	Birisi beni iterse onunla kavgaya tutuşurum	①	②	③	④	⑤
26	Arkadaşlarımın arkamdan konuştuklarını biliyorum	①	②	③	④	⑤
27	Arkadaşlarım münakaşacı/tartışmayı seven biri olduğumu söylerler	①	②	③	④	⑤
28	Bazen olmadık şeylere ortada mantıklı bir neden yokken aniden sinirlenir, tepki veririm	①	②	③	④	⑤
29	Çoğu insana kıyasla daha sık kavgaya karıştığımı söyleyebilirim	①	②	③	④	⑤

EK 2: İzin Belgesi

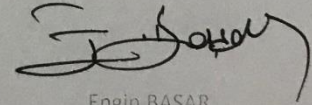
İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
KURTALAN

Kurtalan Sümer Ortaokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Ayrıca Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Kurtalan İlçesinde bulunan liselerde "Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi" konulu tez çalışması için yapılacak anket uygulaması için sizlerin oluruyla izin istemekteyim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

27.12.2017

ADRES: Kurtalan Sümer Ortaokulu
Tlf: 0545 591 5634
EKLER: Anket Örneği 1 (Adet)

Engin BAŞAR
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

T.C.
KURTALAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86661922-44-E.9120759
Konu : Anket Uygulama İzni

09.05.2018

SÜMER ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 27/12/2017 tarihli yazınız.

" Anket Uygulama İzni" ile ilgili 07/05/2018 tarih ve 8952679 sayılı Kaymakamlık makam oluru ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Adnan YAVUZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
Olur: (1 sayfa)

T.C.
KURTALAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86661922-44-E.8952679
Konu : Anket Uygulama İzni

07.05.2018

KURTALAN KAYMAKAMLIĞINA

İlgi : Kurtalan Sümer Ortaokulu Müdürlüğünün 27/12/2017 tarihli yazısı.

İlçemiz Sümer Ortaokulunda görev yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Engin BAŞAR tarafından ilçemizde bulunan Ortaöğretim okullarında spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi konulu tez çalışması için anket uygulaması yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Salim METE
Müdür a.
Şube Müdürü

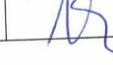
OLUR
07.05.2018

Faysel POLAT
Kaymakam a.
İlçe Milli Eğitim Müdürü

EK:
Dilekçe (1 Adet)
Anket (2 Sayfa)

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK
ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**
**DİCLE UNIVERSITY MEDICAL FACULTY ETHICS COMMITTEE FOR
NONINTERVENTIONAL STUDIES**

168

KARAR					
Dr. Öğretim Üyesi Hasan Aykut AYSAN, Engin BAŞAR isimli araştırmacılar tarafından planlanan “Spor yapan ve yapmayan Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi (Siirt Kurtalan ilçe örneği)” başlıklı araştırmaya <i>Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul’u</i> tarafından toplantıda hazır bulunan üyeler tarafından oy birliği ile onay verilmiştir.					
Klinik araştırma tamamlanıp yayın aşamasına geldiğinde, yayına sunulan bildiri veya makalenin bir örneğinin Etik Kurul’a verilmesi zorunludur.					
DECISION					
The project titled as “Examining aggression levels of high school students who do or do not play sports” planned by Hasan Aykut AYSAN, Engin BAŞAR has been approved by Ethics Committee of Dicle University Faculty of Medicine.					
Oturum No (Meeting number) :	Tarih (Date): 18.05.2018		Saat (Hour): 14:00-15:00		
KURUL BAŞKANI (CHIEF)	Prof. Dr. Hüseyin BÜYÜKBAYRAM				
KURUL ÜYELERİ / MEMBERS					
	ÜNVANI	ADI-SOYADI	KURUMU	BRANŞI	İMZA
1	Prof. Dr.	Hüseyin BÜYÜKBAYRAM	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Patoloji	
2	Prof. Dr.	Levent ERDİNÇ	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Tıbbi Biyokimya	
3	Prof. Dr.	Aziz KARABULUT	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Kardiyoloji	
4	Prof. Dr.	Cihan AKGÜL ÖZMEN	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Radyoloji	
5	Doç. Dr.	İlker KELLE	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Tıbbi Farmakoloji	
6	Doç. Dr.	Haktan KARAMAN	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Anesteziyoloji ve Reanimasyon	
7	Doç. Dr.	Zülfükar YILMAZ	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	İç Hastalıklar	
8	Doç. Dr.	M. Veysi BAHADIR	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Genel Cerrahi	
9	Doç. Dr.	Ezeli AZARKAN	Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Öğretim Üyesi	
10	Dr. Öğretim Üyesi	İsmail YILDIZ	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Biyostatistik	
11	Dr. Öğretim Üyesi	Diclehan ORAL	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi	Tıbbi Biyoloji	

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık Binası Zemin Kat 21280 Kampüs/DIYARBAKIR
Telefon:+90.412 . 248 80 01-16/4631 Faks:+90.412. 248 84 40 kuruletikdiyar@gmail.com

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

10. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Engin	Soyadı	BAŞAR
Doğum Yeri	Kurtalan	Doğum Tarihi	17.12.1985
Uyruğu	T.C	Tel	0545 591 5634
E-posta	nignerasab@gmail.com		

EĞİTİM DÜZEYİ

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Tezli Yüksek Lisans		
Tezsiz Yüksek Lisans		
Lisans	Eskişehir Anadolu Üniversitesi- BESYO	2009
Lise	Kurtalan Çok Programlı Lisesi	2002

İŞ DENEYİMİ

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Öğretmen	Siirt/Kurtalan Sümer Ortaokulu	(2010-2018)
Öğretmen	Batman/Beşiri Mesleki ve Teknik And. Lisesi	(2018-Halen)

Yabancı Dil Sınav Notu								
ÜDS/YDS	YÖKDİL	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	67,57918	69,84386	66,05889
(Diğer) Puanı			